

شناسایی و ارزیابی الگوی کیفیت اظهار نظر حسابداران دادگاهی

علی اکبر واحدی

دانشجوی مقطع دکتری، حسابداری، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران.

ali.vahedi1@gmail.com

فرزین رضایی

دکتری، حسابداری، دانشیار، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران (نویسنده مسئول)

farzin.rezaei@qiau.ac.ir

غلامرضا کردستانی

دکتری، حسابداری، استاد، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران.

kordestani@soc.ikiu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۰۱

چکیده

هدف پژوهش حاضر شناسایی و ارزیابی الگوی کیفیت اظهار نظر حسابداران دادگاهی است. مطالعه از نظر هدف یک مطالعه کاربردی-توسعه‌ای است. بر اساس نمونه‌گیری هدفمند ۲۲ نفر از قضات و وکلا، خبرگان حرفه و اساتید حسابداری و مرتبط با دادگاه، مورد مصاحبه قرار گرفتند و در بخش کمی کلیه حسابداران دادگاهی که تعداد آن‌ها نامحدود و بر اساس فرمول کوکران تعداد ۳۸۴ نفر مشخص شد. روش کیفی تحلیل داده بنیاد در نرم افزار ATLAS TI و جهت اعتبارسنجی از روش مدلسازی معادلات ساختاری در نرم‌افزار SMARTPLS استفاده شد. یک مدل در ۵ مقوله، ۲۰ کد محوری بر اساس ۱۲۲ کد باز شناسایی شد. یافته‌های پژوهش در پنج مقوله شرایط علی (ویژگی‌های فنی حسابداری، ویژگی‌های تخصصی حسابدار، ویژگی‌های شخصیتی حسابدار از نظر شغل حسابداری و انگیزه فردی ورود به حرفه حسابداری دادگاهی)، مداخله گر، راهبرد (افزایش استقلال حسابداران، تقویت نظارت، ارتقاء اخلاق حرفه‌ای، بهبود تعاملات و آموزش) و پیامدها و زمینه‌ای به تفکیک مشخص شدند. نتیجه گیری: توسعه و اجرای استانداردهای سختگیرانه و ارتقاء مکانیسم‌های نظارتی می‌تواند در بهبود کیفیت اظهار نظر حسابداران دادگاهی و بهبود عملکرد قوه قضاییه مؤثر باشد. بهبود کیفیت اظهار نظر حسابداری دادگاهی یکی از موارد بسیار مهم در حفظ شفافیت و اعتماد عمومی به سیستم قضایی و مالی کشور است.

واژه‌های کلیدی: حسابداری دادگاهی، کیفیت اظهار نظر، تصمیمات دادگاهی.

۱- مقدمه

شده را برای قضاوت دادگاه به نحوی ارائه دهند که بر اساس اصول و استانداردهای حسابداری باشد و در عین حال نیازهای خاص نظام حقوقی را نیز پوشش دهد. این الگو بر مبنای معیارهایی مانند صداقت، قابلیت اتکای داده‌ها، شفافیت روش‌های حسابداری و تحلیل مالی، و انطباق با الزامات قانونی طراحی شده است (عابدی و همکاران^۹، ۲۰۲۱).

یکی از مهمترین عوامل موثر بر کیفیت اظهارنظر حسابداران دادگاهی، میزان دقت و قابلیت اتکای داده‌ها و تحلیل‌های مالی است. حسابداران دادگاهی باید از روش‌های حسابداری دقیق و اصولی استفاده کنند تا داده‌های مالی‌ای که ارائه می‌دهند، بر پایه حقایق و اطلاعات واقعی باشد (بورزینجی و همکاران^{۱۰}، ۲۰۲۲). هرگونه خطا یا نقص در داده‌ها می‌تواند منجر به اشتباهات قضایی شود و حتی به اعتبار حسابداری دادگاهی لطمه بزند. بنابراین، حسابداران باید از تکنیک‌های پیشرفته حسابداری و تحلیل‌های دقیق بهره بگیرند و داده‌ها را بر اساس استانداردهای معتبر حسابداری ارائه کنند. عامل دیگر که در این الگو اهمیت دارد، شفافیت و وضوح گزارش‌های مالی است (ایباد^{۱۱}، ۲۰۲۲). در شرایط دادگاهی، قاضیان و وکلای ممکن است تخصص کافی در امور حسابداری نداشته باشند؛ بنابراین، لازم است که گزارش‌های مالی به نحوی نوشته شوند که قابل فهم برای غیرمتخصصان نیز باشد (میتال و همکاران^{۱۱}، ۲۰۲۱). این به معنای استفاده از زبان ساده و قابل درک، توضیحات کافی درباره روش‌ها و فرضیات استفاده شده، و ارائه شواهد مستند در گزارش‌هاست. همچنین، حسابداران دادگاهی باید به نحوی گزارش‌ها را تدوین کنند که جزئیات مهم به طور کامل و دقیق ارائه شود تا هیچ گونه ابهامی در قضاوت دادگاه ایجاد نشود (آدسینا و همکاران^{۱۲}، ۲۰۲۰).

انطباق با الزامات قانونی و مقررات نیز بخشی از این الگو است (سونجی^{۱۳}، ۲۰۲۲). حسابداران دادگاهی باید از قوانین و مقررات مربوط به حسابداری و حقوق مالی کاملاً آگاه باشند و اظهارنظرهای خود را بر اساس این الزامات تدوین کنند (ومنزکول و همکاران^{۱۴}، ۲۰۲۳). این قوانین ممکن است از کشوری به کشور دیگر متفاوت باشد؛ بنابراین، آشنایی با مقررات محلی و رعایت آنها در تدوین گزارش‌ها ضروری است. همچنین، حسابداران باید به اخلاق حرفه‌ای و بی‌طرفی در ارائه گزارش‌ها

کلاهبرداری و فساد به طور فزاینده‌ای در دنیای کسب و کار امروز رایج شده است و تهدیدی قابل توجه برای شرکت‌ها در سراسر جهان است (آکینبوال و همکاران^۱، ۲۰۲۳). این اقدامات غیراخلاقی می‌تواند باعث زیان مالی شدید، آسیب به شهرت و عواقب قانونی شود. نقش حسابداران دادگاهی در کشف و بررسی پرونده‌های تقلب و فساد در سال‌های اخیر به طور فزاینده‌ای حیاتی شده است (کینانتی و همکاران^۲، ۲۰۲۴). حسابداران دادگاهی از دانش تخصصی خود در زمینه حسابداری، حسابرسی و تکنیک‌های تحقیق برای شناسایی فعالیت‌های متقلبانه، تحقیق در مورد آنها و ارائه شواهد برای رسیدگی‌های قانونی استفاده می‌کنند (آفریه و همکاران^۳، ۲۰۲۳).

حسابداران دادگاهی نقش اساسی در پیشگیری و کشف تقلب و فساد در سازمان‌ها دارند. بنابراین، می‌توان آن را «معادل مالی صحنه جرم» در نظر گرفت (بادو^۴، ۲۰۲۲). آن‌ها وظیفه شناسایی و ارزیابی ریسک‌های بالقوه، طراحی و اجرای سیستم‌های کنترلی برای کاهش این خطرات و انجام ممیزی‌های منظم برای کشف هرگونه فعالیت متقلبانه را بر عهده دارند. حسابداران دادگاهی همچنین با سازمان‌های مجری قانون و سایر ذینفعان برای تحقیق و تعقیب پرونده‌های تقلب و فساد همکاری می‌کنند (هس^۵، ۲۰۲۲). کلاهبرداری و فساد می‌تواند منجر به زیان مالی، لکه دار شدن شهرت، از دست دادن مشتریان و حتی عواقب قانونی شود. شرکت‌هایی که قربانی تقلب و فساد می‌شوند ممکن است برای جذب سرمایه‌گذار با مشکل مواجه شوند و توانایی آن‌ها برای عملکرد مؤثر ممکن است به خطر بیفتد. نقش حسابداران دادگاهی در حصول اطمینان از اینکه کسب و کارها از نظر مالی پایدار می‌مانند، شهرت خود را حفظ می‌کنند و به جذب سرمایه‌گذاری ادامه می‌دهند، حیاتی است (کائور و همکاران^۶، ۲۰۲۲). بنابراین کیفیت عملکرد و صحت گزارشگری حسابداری دادگاهی، نقش زیادی در جلوگیری و شناسایی فساد و کلاهبرداری دارد. الگوی کیفیت اظهارنظر حسابداران دادگاهی از موضوعات مهم در حوزه حسابداری و حقوق است که به بررسی میزان دقت، اعتبار، و قابلیت اعتماد اظهارنظرهای حسابداران در محاکم قضایی می‌پردازد. (لیودورا و همکاران^۷، ۲۰۱۸). حسابداران دادگاهی وظیفه دارند اطلاعات مالی و حسابرسی

⁹ Burzinji et al.

¹⁰ Ebaid

¹¹ Mittal et al.

¹² Adesina et al.

¹³ Soneji

¹⁴ UmenzekweI et al.

¹ Akinbowale et al.

² Kinanti et al

³ Afriyie et al.

⁴ Badua

⁵ Hess

⁶ Kaur et al.

⁷ Liodorova et al.

⁸ Abbadi et al.

پایبند باشند و از هرگونه سوگیری که ممکن است به نفع یا ضرر یکی از طرفین دعوی باشد، خودداری کنند (فیرمانزا و همکاران^۱، ۲۰۲۲). در نهایت، تخصص و تجربه حسابدار دادگاهی نیز تأثیر بسزایی در کیفیت اظهارنظر دارد. حسابدارانی که تجربه کافی در مسائل پیچیده حقوقی و حسابداری دادگاهی دارند، به احتمال زیاد گزارش‌های دقیق‌تری ارائه می‌دهند. تجربه و تخصص این افراد به آنها کمک می‌کند تا در شناسایی و تحلیل مسائل مالی پیچیده که در فرآیندهای قضایی مطرح می‌شود، موفق‌تر عمل کنند. همچنین، حسابداران دادگاهی باید به طور مداوم در حال به‌روزرسانی دانش و مهارت‌های خود باشند تا بتوانند با تغییرات قانونی و استانداردهای حسابداری همگام شوند و خدمات بهتری ارائه دهند.

مبانی نظری

حسابداری دادگاهی شاخه‌ای تخصصی از حسابداری است که به بررسی و تجزیه و تحلیل داده‌های مالی در چارچوب حقوقی و قضایی می‌پردازد (هاشم^۲، ۲۰۲۱). حسابداران دادگاهی معمولاً در مسائل مربوط به دعاوی حقوقی، جرائم مالی، کلاهبرداری، و تقلب‌های مالی فعال هستند. این نوع حسابداری شامل بررسی دقیق اسناد مالی، حساب‌ها، و تراکنش‌ها به منظور کشف تقلب‌ها یا ناهنجاری‌های مالی است که در محاکم قضایی به عنوان شواهد استفاده می‌شود. حسابدار دادگاهی نه تنها باید دانش کافی از اصول حسابداری داشته باشد، بلکه باید با فرآیندهای حقوقی و الزامات قانونی نیز آشنا باشد (الشورافات و همکاران^۳، ۲۰۲۱). در ادامه به بررسی پیشینه داخلی و خارجی مرتبط با اهداف تحقیق پرداخته شده است:

برزگی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان کنکاشی در ویژگی‌های شخصیتی، مهارتی و اخلاقی حسابداران دادگاهی با استفاده از تکنیک نشان دادند پاسخگو بودن از بعد صفات ضروری، مهارت حسابرسی از بعد مهارت اولیه و تجزیه و تحلیل و تفسیر صورت‌های مالی از بعد مهارت پیشرفته، همچنین عدالت و توازن از بعد ارزش‌های اخلاقی بالاترین امتیاز را در بین سایر شاخص‌ها کسب کرده‌اند. ذبیح‌الله نژاد (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان نقاط قوت و ضعف حسابداری دادگاهی: مفهومی بر توسعه اجتماعی - اقتصادی پیش‌بینی کردند بهبود حسابداری دادگاهی می‌تواند در سیاست آینده تأثیر داشته باشد که در نهایت به بهبود تجارت و محدود کردن موارد کلاهبرداری کمک کند، در نتیجه می‌تواند به توسعه اجتماعی - اقتصادی و تجاری کمک کند.

خانکی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان طراحی مدل حسابداری دادگاهی: تحلیل داده‌بنیاد و فرایند رتبه‌بندی تفسیری نشان دادند که مؤلفه نظارت‌های نهادی اثربخش‌ترین مؤلفه در توسعه حسابداری دادگاهی تلقی می‌شود. نتیجه کسب‌شده گویای این واقعیت است که نظارت‌های نهادی در ساختار حاکمیت شرکتی، به حوزه حسابداری دادگاهی، در جهت کاهش بار حقوقی و قضایی عملکردهای مالی کمک شایان توجهی می‌کند. امینیان و تحریری (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان مدل کیفیت حسابداری دادگاهی در ایران بر اساس مدل‌سازی ساختاری تفسیری نشان دادند در سطح آخر مؤلفه اهداف و مأموریت‌ها قرار دارد که اثرگذارترین و پرنفوذترین مؤلفه مدل است. در سطح دوم نیز مؤلفه‌های استانداردهای حسابداری دادگاهی، مهارت‌های حرفه‌ای، آموزش‌های آکادمیک، وضع قوانین و ضرورت وجود حسابدار دادگاهی در سازمان‌ها قرار گرفته‌اند که بر مؤلفه هفتم یعنی کیفیت حسابداری دادگاهی که در سطح اول قرار دارد اثر می‌گذارند. مجبوری یزدی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان تدوین مدل کشف تقلب در حسابداری دادگاهی نشان دادند کشف تقلب توسط حسابداران دادگاهی مستلزم راهبردهایی در سطوح مختلف فردی، کانون و مرکز وکلا، شرکت و دولت است. در راستای به‌کارگیری و اجرای راهبردها، لازم است مجموعه‌ای از شرایط زمینه‌ای شامل آموزش و پژوهش، فرهنگ و اخلاق، قوانین و فناوری اطلاعات فراهم گردد. اصول اخلاق حرفه‌ای، تهدید، عدم نظارت و اصل اعتماد به‌عنوان شرایط مداخله‌گر در تحقق راهبردها تأثیر منفی به‌جای می‌گذارند. نتایج این پژوهش بیانگر ارائه مدلی از عوامل تأثیرگذار بر کشف تقلب در حسابداری دادگاهی است. توجه به این عوامل، منجر به بهبود امر قضاوت، افزایش عدالت سازمانی و قضایی و همچنین شفافیت اطلاعاتی می‌گردد. نظری (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان مروری بر ادبیات حسابداری دادگاهی و پیامدهای آن مشخص کردند حسابداری دادگاهی ترکیبی از چند رشته است: حسابداری، حسابرسی، مالیات، امور مالی، حقوق، ارزش‌گذاری، عملیات تجاری، فنون کمی، تحقیق، روان‌شناسی و رشته‌های مربوط به رسیدگی و بازرسی. شناخت حسابداری دادگاهی و پیامدهای آن به کارشناسان حسابداری در ارائه نظر کارشناسی دقیق و در نتیجه متقن بودن آرای صادره در دادگاه کمک می‌نماید.

کاپراس و آچیم^۴ (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان مروری بر حسابداری دادگاهی و اثربخشی آن در کشف و پیشگیری از تقلب

³ Alshurafat et al.

⁴ Capras & Achim

¹ Firmanza et al

² Hashem

مشارکت‌کنندگان بالقوه آن، کلیه قضات و وکلا، خبرگان حرفه و اساتید حسابداری و مرتبط با دادگاه در سال ۱۴۰۲ بودند. روش نمونه‌گیری هدفمند بود و افرادی انتخاب شدند این گروه برای انجام بخش کیفی پژوهش انتخاب شدند و در فرایند مصاحبه شرکت کردند. برای تعیین نمونه‌های این پژوهش و تعیین این گروه از خبرگان از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. در این پژوهش مآخذ اصلی داده‌ها مصاحبه بوده است به طوری که مصاحبه‌های ابتدایی به صورت اکتشافی و توصیفی بوده‌اند و به تدریج پس از انجام هر مصاحبه، کدگذاری مصاحبه به مصاحبه داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها انجام می‌گردید و به وسیله روش مقایسه دائمی داده‌ها کدهای نظری از طریق کدگذاری باز پدیدار می‌گردید و به همین منوال کدگذاری‌های ۲۲ مصاحبه انجام گردید و مفاهیم و طبقات فرعی و اصلی ظهور یافت؛ لازم به ذکر است که مترام و اشباع شدن طبقات محوری بر اساس نمونه‌گیری نظری انجام می‌گردید. مدت‌زمان انجام مصاحبه بین ۳۰ تا ۵۰ دقیقه بود. برای تحلیل داده‌های کیفی پژوهش از طریق گراند تئوریدر نرم‌افزار ATLAS TI استفاده شد. در این طرح مراحل تحلیل داده‌های کیفی گردآوری شده، در سه مرحله کدگذاری باز^۴، کدگذاری محوری^۵ و کدگذاری انتخابی^۶ انجام شد.

در ادامه پس از شناسایی شاخص‌های اولیه الگوی کیفیت اظهارنظر حسابداران دادگاهی با پرسشنامه‌ای مبتنی بر طیف لیکرت پنج درجه اقدام به گردآوری داده‌ها به اعتبارسنجی نهایی الگوی پژوهش پرداخته شد.

برای تعیین نسبت روایی محتوای پرسشنامه، پرسشنامه طراحی شده در اختیار ۱۰ نفر از متخصصین در این حوزه قرار گرفت. مقدار نسبت روایی محتوای قابل قبول ۰/۶۷ در نظر گرفته شد. پس از محاسبه نسبت روایی محتوا، عدد ۰/۸۱ به دست آمد، بنابراین مشخص شد تمام سؤالات پرسشنامه اعتبار لازم را دارا بودند. جامعه آماری این پژوهش شامل حسابداران دادگاهی سراسر کشور هستند. این افراد به عنوان جامعه نامحدود در نظر گرفته شد. با توجه به نامحدود بودن جامعه، تعداد نمونه، با استفاده از رابطه زیر محاسبه شد.

$$n = \frac{Z_{\alpha/2}^2 \times p(1-p)}{\varepsilon^2} = \frac{(1.96)^2 \times 5 \times 5}{(0.05)^2} \cong 384$$

در این تحقیق سطح اطمینان برابر با ۹۵٪ ($\alpha = 0/05$) و دقت

نشان دادند که توانایی‌ها و مهارت‌ها و همچنین تکنیک‌های مورد استفاده در حسابداری دادگاهی، این عملکرد را به ابزاری مؤثر در کشف و پیشگیری از تقلب تبدیل می‌کند. الشبیل و همکاران^۱ (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان چشمان خصوصی فرهنگ شرکتی: صنعت حسابداری دادگاهی و تحقیقات شرکتی و تولید امنیت مالی شرکت یک نمای کلی از مسائل و نگرانی‌های مهمی را که باید برای درک و پیشبرد کاربرد انتقادی حسابداری دادگاهی در سراسر جهان نشان دادند و همچنین نتیجه گرفتند خدمات حسابداری دادگاهی کمک می‌کند که منجر به افزایش تحقیقات تقلب، پشتیبانی دعاوی، ارزیابی کسب‌وکار و کشف جرائم سایبری می‌شود. الشهاب^۲ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان تحت همه‌گیری کووید برای شکوفایی رشته حسابداری دادگاهی نشان دادند حسابرسی و حسابداری قانونی در یک حوزه عمل می‌کنند، اما هرکدام راه خود را پیش می‌برند. بنابراین، امروزه تعیین حسابداری قانونی که به دانش، مهارت و تجربه کافی مجهز باشد، امری حیاتی است. به همین ترتیب، معرفی آموزش حسابداری قانونی برای پاسخگویی به تقاضاهای موجود در بازار ضروری است. دسی و همکاران^۳ (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان حسابداری دادگاهی، ابزار مالی واقعی برای سیستم‌های گزارشگری مالی کیفی در قرن بیست و یکم نشان دادند که حسابداری دادگاهی اثرات قابل توجهی بر هر یک از ویژگی‌های کیفی و ویژگی‌های بهبود یافته سیستم‌های گزارشگری مالی در مطالعه اعمال می‌کند. حسابداری دادگاهی به عنوان یک ابزار مالی واقعی به طور قابل توجهی بر کیفیت سیستم‌های گزارشگری مالی در قرن بیست و یکم تأثیر می‌گذارد. بر اساس بررسی‌ها انجام شده حسابداری دادگاهی به عنوان یک رویکرد نوآورانه در حوزه حسابداری، نقش بسیار مهمی در ارتقاء عدالت و دقت در پردازش و تحلیل اطلاعات مالی دارد. این رویکرد، از ابزارها و تکنیک‌های حسابداری سنتی استفاده می‌کند، اما با تمرکز بیشتر بر روی ارزش‌گذاری دقیق و مستندسازی دلایل و مدارک مالی، به ویژه در صورتی که موضوع به دادگاه مطرح شود.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر فلسفی در پارادایم تفسیری قرار می‌گیرد، از لحاظ منطق اجرا از نوع استقرایی و از نظر هدف پژوهش کاربردی و از لحاظ نوع پژوهش آمیخته (کیفی-کمی) است. برای ارائه مدل اولیه از روش گراند تئوری استفاده شد.

⁵ Axial Coding

⁶ Selective Coding

¹ Al Shbeil et al.

² Al Shehab

³ Desi et al

⁴ Open Coding

استخراج شدند. برچسب‌گذاری کدها با استناد به مصاحبه‌ها انجام شده است و محقق سعی کرده است تا حد ضرورت به بینش افراد نسبت به پاسخ‌داده شده پایبند باشد تا از هرگونه سوگیری احتمالی و ناخواسته تا حد امکان جلوگیری شود. محقق در تمام فرایند کدگذاری‌ها به حساسیت نظری که از اصول تحقیق نظریه‌پردازی داده بنیاد است پایبند بوده است و این کار را جهت غنای هرچه بیشتر تحقیق انجام داده است. در ادامه بر اساس ابعاد مدل داده بنیاد اشتراوس و کوربین (۱۹۹۸)، دسته‌بندی کدهای شناسایی در جداول ۲ تا ۶ مشخص شده است.

(ϵ) برابر با ۰/۰۵ در نظر گرفته شد. انحراف معیار نیز با توجه به رابطه $\sigma = \frac{5-1}{6}$ ، برابر با ۰/۶۷۷ به دست آمد. پرسشنامه به صورت الکترونیکی توزیع شد. مدل معادلات ساختاری در نرم افزار SMARTPLS برای برازش الگو استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

در نگاره ۱ ویژگی‌های جمعیت شناختی مصاحبه شونده‌گان مشخص شده است:

به‌منظور کدگذاری باز، تمامی مصاحبه‌ها در نرم‌افزار Atlasi وارد، بررسی‌های لازم انجام شده و کدهای موردنظر

نگاره (۱): ویژگی‌های جمعیت شناختی مصاحبه شونده‌گان

گروه مصاحبه‌شونده	سطح تحصیلات	رشته تحصیلی	سابقه کار (سال)
قضات و وکلا	کارشناسی ارشد	حقوق	۲۲
قضات و وکلا	کارشناسی ارشد	حقوق	۱۶
قضات و وکلا	کارشناسی ارشد	حقوق	۲۰
قضات و وکلا	کارشناسی ارشد	حقوق	۲۸
قضات و وکلا	کارشناسی ارشد	حقوق	۲۵
قضات و وکلا	کارشناسی ارشد	حقوق	۲۹
قضات و وکلا	دکتری	حقوق خصوصی	۳۰
قضات و وکلا	دانشجوی دکتری	حقوق خصوصی	۲۶
قضات و وکلا	کارشناسی ارشد	حقوق جزا	۱۲
اساتید حسابداری	دکتری	حسابداری	۲۵
اساتید حسابداری	دکتری	حسابداری	۲۵
اساتید حسابداری	دکتری	حسابداری	۲۷
اساتید حسابداری	دکتری	حسابداری	۱۰
اساتید حسابداری	دکتری	حسابداری	۲۱
اساتید حسابداری	دکتری	حسابداری	۲۳
خبرگان حرفه	کارشناسی ارشد	حسابداری	۳۲
خبرگان حرفه	کارشناسی ارشد	حسابداری	۲۸
خبرگان حرفه	دانشجوی دکتری	حسابداری	۲۶
خبرگان حرفه	دانشجوی دکتری	حسابداری	۵۰
خبرگان حرفه	کارشناسی ارشد	حسابداری	۵۰
خبرگان حرفه	کارشناسی ارشد	حسابداری	۳۴
خبرگان حرفه	کارشناسی ارشد	حسابداری	۲۹

نگاره (۲): کدگذاری باز داده‌های کیفی (شرایط علی)

کد محوری	مقوله	کد اولیه
شرایط علی	ویژگی‌های فنی حسابداری	کارایی تصمیم‌گیری حسابدار
		گزارش اقدامات غیرقانونی مانند موارد مشکوک به پولشویی
		رعایت قوانین و استانداردهای حسابداری بین‌المللی
		استفاده از تکنولوژی و فن‌آوری مناسب

کد محوری	مقوله	کد اولیه
		مهارت داده کاوی و مهارت پایه آشنایی با کامپیوتر
		تعامل مناسب با همکاران و واحدهای مرتبط
		برنامه ریزی مناسب هدفمند و زمان بندی دقیق
		ارائه یافته‌های قابل توجه و نقاط عطف در حسابداری
		ارزیابی کیفی عملکرد مدیران اجرایی
		تسلط به صورتهای مالی و اظهارنظر تخصصی حرفه‌ای
		تسلط به رویه‌های حسابداری و حسابرسی
		بررسی جامع مستندات (پرونده، اطلاعات و اسناد)
		مهارت توانایی انجام کار حرفه‌ای
		مهارت و دانش در پرونده موردبررسی
ویژگی‌های تخصصی حسابدار		مهارت ارتباطی، مهارت نوشتاری و کلامی
		شهرت حسابدار
		قضاوت حرفه‌ای
		سابقه حسابداری
		سطح تحصیلات حسابدار
		مهارت‌های حسابداری
		مهارت‌های مرتبط با فناوری‌های نوین (داده کاوی، هوش تجاری، هوش مصنوعی و موارد دیگر)
		دانش کامل از شیوه‌های تقلب، پولشویی، و فسادهای مالی
		وجدان کاری حسابدار
		انعطاف پذیری حسابدار
ویژگی‌های شخصیتی حسابدار از نظر شغل حسابداری		توافق پذیری حسابدار
		برون گرایی حسابدار
		مسئولیت پذیری حسابدار
		صداقت حسابدار
		عدالت و رفتار منصفانه حسابدار
		بی طرفی حسابدار
		صراحت حسابدار
		رازداری حسابدار
		شجاعت حسابدار
		بدبینی و سوء ظن به موقع حسابدار
انگیزه فردی ورود به حرفه حسابداری دادگاهی		حفظ فاصله مناسب از طرفین پرونده
		عینی بودن و پرهیز از سوگیری در اظهارنظر
		انتقادپذیری حسابدار
		استقلال فکری حسابدار
		کنجکاوی و جست و جوی حقیقت
		نظم و انضباط
		انگیزه مادی
		انگیزه غیرمادی

نگاره (۳): کدگذاری باز داده‌های کیفی (شرایط راهبردی)

کد اولیه	مقوله	کد محوری
تأمین مالی مستقل	افزایش استقلال حسابداران	راهبردها
تصمیم‌گیری مستقل		
قوانین و مقررات رسیدگی و بازنگری	تقویت نظارت	
وضع مقررات و موازن ورود به حرفه حسابداری دادگاهی		
ایجاد سامانه‌های نظارت و بازبینی		
افزایش تعهد به اخلاق حرفه‌ای	ارتقاء اخلاق حرفه‌ای	
داشتن دستورالعمل‌های اخلاقی		
اجباری سازی رعایت بندهای آیین نامه اخلاق حرفه‌ای		
پاسخگویی و مسئولیت پذیری	بهبود تعاملات	
تعامل با مردم		
ایجاد رشته تخصصی دانشگاهی	آموزش	
تخصصی سازی در مهارت‌های حسابداری دادگاهی		
به روز رسانی دانش بر اساس تحولات قوانین بین المللی		
یادگیری مستمر و ارتقای حرفه‌ای		

نگاره (۴): کدگذاری باز داده‌های کیفی (پیامدها)

کد اولیه	مقوله	کد محوری
جذابیت حرفه‌ای و رضایت درونی حسابدار دادگاهی	بروز عدالت اجتماعی	پیامد
افزایش شفافیت مالی محیط تجاری		
احقاق حقوق به صورت منصفانه و عادلانه		
سالم سازی جامعه در بلند مدت		
بهبود نظارت قانونی بر اساس شرایط عادلانه حسابداری دادگاهی		
تأمین منافع عمومی		
تبدیل شدن به مرجعی مطمئن در روندهای قضاوتی و دادگاهی		
مطلوبیت اجتماعی	بهبود کیفیت گزارشگری	
بهبود شفافیت مالی		
اعتماد طرفین پرونده		
کیفیت گزارشدهی مالی		
سازماندهی بازارهای مالی		
تلاش برای بهبود سیستم‌های حسابداری	تقویت کنترل‌های مالی	
کاهش فساد مالی در بلند مدت		
اطمینان بخشی کیفیت اطلاعات و اظهارنظرهای حسابداری دادگاهی		
بهبود برنامه ریزی و اجرای حسابرسی داخلی بر اساس نظارت حسابداری دادگاهی		
کسب استانداردهای حسابرسی داخلی بر اساس نظارت حسابداری دادگاهی	بهبود رویه اجرایی فناوریانه	
افزایش اعتبار مالی عملکرد شرکت بر اساس نظرات حسابداری دادگاهی		
توسعه دانش فنی حسابداری دادگاهی		
بهبود عملکرد حسابداری دادگاهی بر اساس فناوری‌های نوین	بهبود رویه اجرایی فناوریانه	
توسعه استفاده از فناوری در ردیابی و پیگیری فساد و تقلب مالی		
کاهش پولشویی، تقلب مالی و فساد بر اساس رویه‌های حسابداری دادگاهی		

نگاره (۵): کدگذاری باز داده‌های کیفی (شرایط زمینه‌ای)

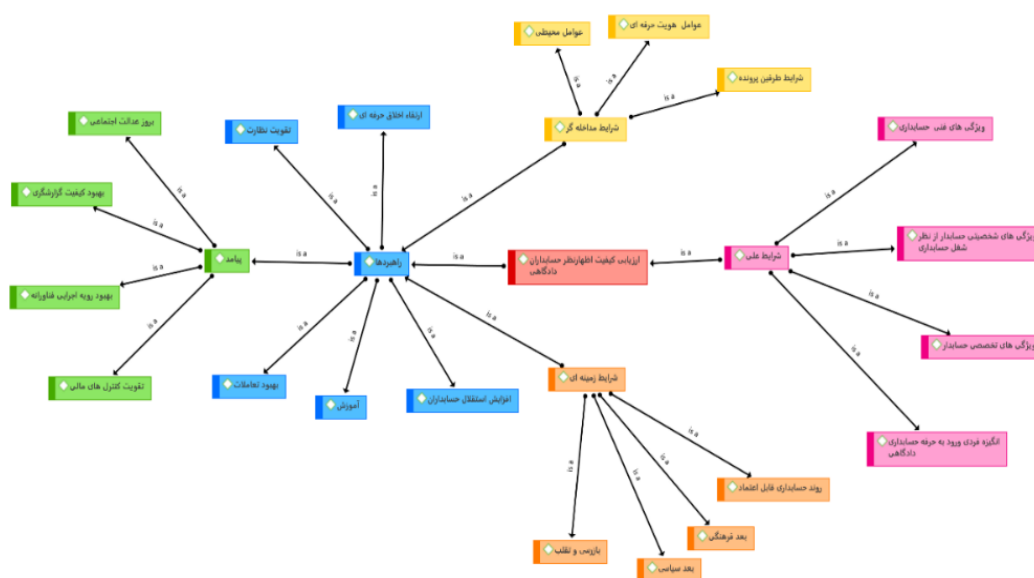
کد اولیه	مقوله	کد محوری
دانش پاسخ به سؤالات هیئت نظارت	روند حسابداری قابل اعتماد	
حفظ سوابق اطلاعات بدون تحریف و خطا		
قابلیت اطمینان عملکرد حسابدار		
کارآمدی (دقت و صحت بالا) اطلاعات حسابدار		
شفافیت و دقت اطلاعات گزارشگری		
دسترسی کامل و به موقع به اطلاعات		
ارزیابی و پاسخگویی به نقاط مشکوک پرونده		
اثربخشی حسابداری در برابر خواسته‌های طرفین پرونده و قضات		
رعایت زمان تحویل کار		
پاسخگویی نیازهای هیئت‌های نظارت		
شواهد و گزارش کارشناسی		
آزمون تقلب و بازرسی جزایی		
روش حسابداری تقلب		
پشتیبانی از دادخواهی		
دارا بودن دانش نظارتی		
رسیدگی به تقلب	بعد سیاسی	
تائیدگر مقررات و قوانین مالی از نظر سیاسی		
نظارت و اعتباربخشی بر واحدهای دولتی و سیاسی		
بررسی فساد و شفافیت سازمانی از نظر مالی	بعد فرهنگی	
اعتماد عمومی به حسابداران دادگاهی		
همسویی با ارزش‌های اخلاقی و باورهای عمومی		
نگرش به حسابداری دادگاهی		

نگاره (۶): کدگذاری باز داده‌های کیفی (شرایط مداخله‌گر)

کد اولیه	مقوله	کد محوری
دانش تخصصی طرفین پرونده	شرایط طرفین پرونده	
سطوح صلاحیت حرفه‌ای کارشناسان و دانش قضات		
نوع ارجاع کار و خواسته قضات		
تجربه طرفین پرونده		
سابقه طرفین پرونده		
خوش بینی طرفین پرونده و قضات		
بیش اطمینانی طرفین پرونده و قضات		
محافظه کاری طرفین پرونده و قضات		
شکاف انتظارت حسابداری و قضات	عوامل محیطی	شرایط مداخله گر
تضاد منافع (قرار گرفتن بین بین منافع طرفین پرونده و مصلحت عمومی)		
عدم برنامه ریزی و شفاف سازی برای رفع شکاف انتظارات از حسابداران		
کاهش کیفیت حسابداری به دلیل توقعات و دستورالعمل‌های قضات		
عدم نظارت بر ورود به حرفه حسابداری دادگاهی		
فشار سیاسی		
نرخ پایین دستمزد		
تغییرات فناوری		

کد محوری	مقوله	کد اولیه
	عوامل هویت حرفه‌ای	نداشتن اطلاعات کافی
		عدم تطبیق تخصص دانشگاهی با حرفه حسابداری دادگاهی
		اثر منفی حرفه حسابداری دادگاهی روی زندگی شخصی حسابداران
		ضعف در خود نظارتی حرفه حسابداری
		عدم شفافیت رویه شغلی
		عدم رعایت اخلاق حرفه‌ای

بعد از پایان تجزیه و تحلیل و سنجش داده‌های مختلف، مدل نهایی تحقیق به شکل زیر ارائه شده است:

شکل (۱): مدل داده بنیاد کیفیت اظهارنظر حسابداران دادگاهی (خروجی نرم افزار ATLAS.TI)

منظور توصیف متغیرهای اصلی پژوهش از شاخص‌هایی نظیر میانگین، انحراف معیار و موارد دیگر استفاده شده است. این شاخص‌ها در جدول ۸ ارائه شده‌اند. با توجه به مقادیر میانگین به دست آمده مشخص است که گزینه (زیاد) در میان پاسخ‌ها بیشتر بوده است. بیشترین میانگین مربوط به عوامل علی از بقیه بیشتر است. همچنین براساس مقادیر چولگی و کشیدگی، مقادیر به دست آمده در بازه (۲، -۲) هستند داده‌ها از تقارن برخوردار بوده و از توزیع نرمال برخوردار هستند. از آنجاییکه آنالیز PLS از رگرسیون خطی مشتق شده است، بنابراین فروض مربوط به داده‌ها در رگرسیون باید در این رویکرد نیز مورد بررسی قرار گیرد.

برازش الگو به روش حداقل مربعات جزئی ویژگی‌های جمعیت شناختی جامعه

۷۱۴ پرسشنامه به صورت الکترونیکی توزیع شد و ۳۸۰ پرسشنامه صحیح به دست آمد. در جدول ۷ ویژگی‌های جمعیت شناختی جامعه کمی مشخص شده است. ۲۶۶ نفر از افراد نمونه یعنی ۷۰٪ از پاسخ دهندگان مرد هستند و ۱۱۴ نفر زن می‌باشند (۳۰٪/۱۳۷). ۲۶ تا ۳۵ سال سن دارند و ۳۶٪ از حجم نمونه را به خود اختصاص داده‌اند ۱۸۲ نفر ۵۰ تا ۵۹ سال سن دارند و ۶۱ نفر بیش از ۵۱ سال می‌باشند. افراد دارای مدرک لیسانس ۹۵ می‌باشند. همچنین ۱۹۰ نفر دارای مدرک فوق لیسانس بودند و در نهایت ۹۵ نفر دارای مدرک دکتری بودند.

نگاره (۷): ویژگی های جمعیت شناختی جامعه کمی

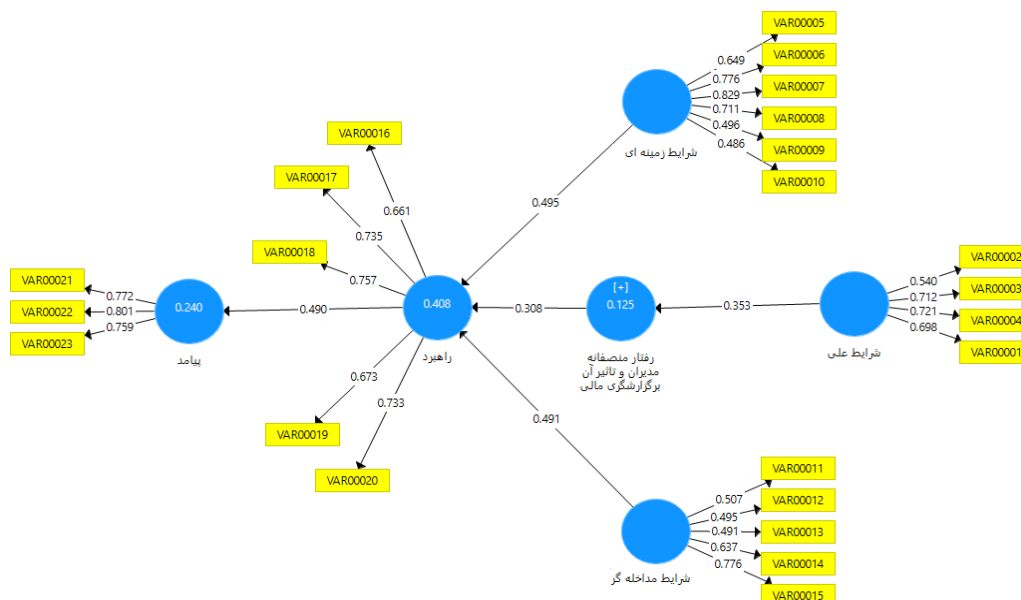
ویژگی	دسته بندی	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۲۶۶	۷۰
	زن	۱۱۴	۳۰
سن	۲۶ تا ۳۵ سال	۱۳۷	۳۶
	۳۶ تا ۵۰ سال	۱۸۲	۴۸
	۵۱ به بالا	۶۱	۱۶
تحصیلات	لیسانس	۹۵	۲۵
	فوق لیسانس	۱۹۰	۵۰
	دکتری	۹۵	۲۵

نگاره (۸): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

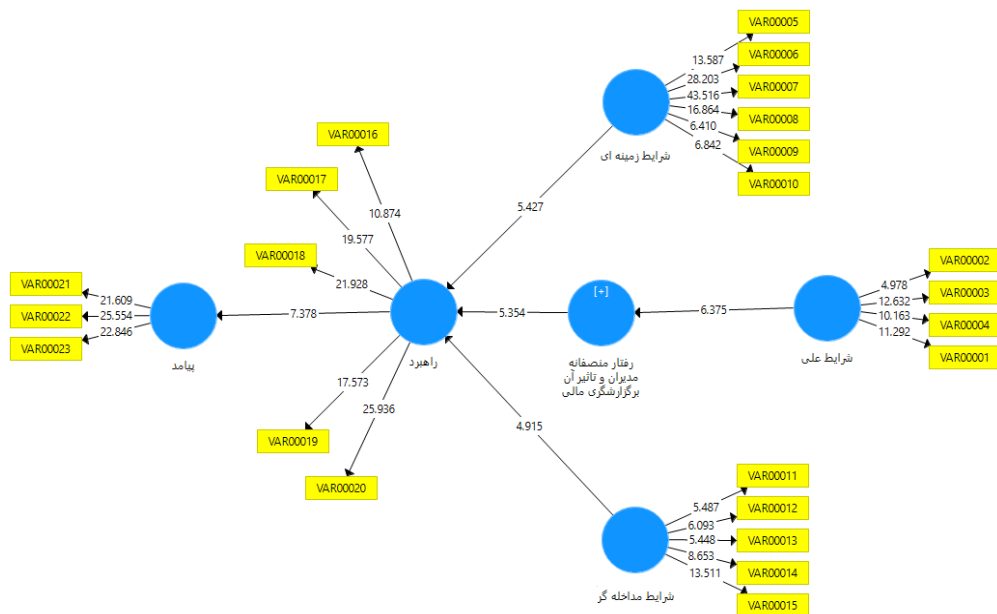
متغیرها	تعداد	میانگین	چولگی	کشیدگی	واریانس	کمینه	بیشینه
عوامل علی	۳۸۰	۳/۷۹۰	۰/۷۶۶	۰/۰۰۲	۰/۴۹۰	۲	۵
عوامل زمینه‌ای	۳۸۰	۳/۵۴۶	۱/۴۶۱	-۰/۵۸۴	۰/۴۴۶	۱/۶۷	۵
عوامل مداخله گر	۳۸۰	۴/۰۸۴	-۰/۹۵۸	-۰/۳۶۳	۰/۲۳۱	۲/۶۷	۵
راهبردها	۳۸۰	۳/۸۲۵	۰/۲۱۶	۰/۵۶۶	۰/۲۲۵	۳	۵
پیامدها	۳۸۰	۳/۶۷۲	-۰/۴۹۶	۰/۳۱۴	۰/۳۳۹	۲/۷۵	۵

همچنین در نهایت مدل کلی تحقیق نیز با استفاده از همین تکنیک مورد آزمون قرار گرفته است:

تکنیک حداقل مربعات جزئی و آزمون فرضیه‌های تحقیق هریک از فرضیه‌های تحقیق به تفکیک با استفاده از تکنیک حداقل مربعات جزئی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند.

شکل (۲): بار عاملی مدل تحقیق (مدل بیرونی)

شکل (۳): آماره تی بوت استرپینگ مدل تحقیق (مدل بیرونی تحقیق)

روایی همگرا

برای بررسی روایی همگرا از شاخص های آلفای کرونباخ، میانگین واریانس استخراج شده (AVE)، پایایی مرکب (CR) و شاخص Rho استفاده شده است. روابط زیر بر قرار می باشد:

$$\begin{aligned} CR &> 0.7 \\ CR &> AVE \\ AVE &> 0.5 \end{aligned}$$

طبق نتایج نگاره ۱۰، آلفای کرونباخ تمامی متغیرها بزرگتر از ۰/۷ بوده بنابراین از نظر پایایی تمامی متغیرها مورد تأیید است.

مقدار میانگین واریانس استخراج شده (AVE) همواره بزرگتر از ۰.۵ است بنابراین روایی همگرا نیز تأیید می شود. مقدار پایایی مرکب (CR) نیز بزرگتر از AVE و ۰/۷ است و هر یک از سازه های مدل از روایی و پایایی مناسبی برخوردار است. همچنین ضریب پایایی همگون (Rho)، نیز بالاتر از ۰/۷ به دست آمده اند

نگاره (۱۰): روایی همگرا و پایایی متغیرهای تحقیق

متغیر	آلفای کرونباخ	AVE	CR	Rho
عوامل علی	۰/۷۶۱	۰/۶	۰/۸۳۳	۰/۷۸۱
عوامل زمینه ای	۰/۷۳۶	۰/۶۸۷	۰/۸۲۵	۰/۷۴۴
عوامل مداخله گر	۰/۷۶۹	۰/۶۵۱	۰/۸۲۸	۰/۷۶۹
راهبردها	۰/۷۹۳	۰/۶۷۸	۰/۷۳۴	۰/۷۳۱
پیامدها	۰/۷۷۴	۰/۶۵۹	۰/۸۳۳	۰/۷۷۸
پدیده محوری	۰/۷۳۶	۰/۶۸۲	۰/۸۴۵	۰/۷۴۵

روایی واگرا (روش فورنل و لاکر)

میزان رابطه ی سازه با شاخص هایش در مقایسه رابطه آن سازه با سایر سازه ها است؛ به گونه ای که روایی واگرای قابل قبول یک مدل حاکی از آن است که یک سازه در دل تعامل بیشتری با شاخص های خود دارد تا با سازه های دیگر. مشخصه اصلی این

ماتریس آن است که قطر اصلی یک است. سپس مقادیر موجود روی قطر اصلی ماتریس را با ریشه دوم مقادیر واریانس شرح داده شده در AVE جایگزین می کنیم و در نهایت نگاره ۱۱ ارائه می شود.

براساس نتایج به دست آمده از مدل معادلات ساختاری، ضریب مسیر در تمامی فرضیه‌ها بالاتر از $0/3$ به دست آمده است. سطح معناداری نیز در تمامی فرضیه‌ها کمتر از $0/05$ به دست آمده است ($0/000$). بنابراین با اطمینان $0/95$ می‌توان گفت تمامی فرضیه‌ها مورد تأیید است.

همانطور که در نگاره ۱۱ مشخص است مقادیر موجود در روی قطر اصلی ماتریس، از کلیه مقادیر موجود در ستون مربوط آن بزرگتر است و نشان دهنده آن است که مدل ما دارای روایی و اگرایی مناسبی است. در این قسمت براساس نتایج حاصل شده از محاسبه کمترین مربعات جزئی براساس بارعاملی و بوت استرایپینگ، فرضیه‌های پژوهش مورد بررسی قرار گرفته‌اند:

نگاره (۱۱): روش فورنل و لاکر

پدیده محوری	پیامدها	راهبردها	عوامل مداخله‌گر	عوامل زمینه‌ای	عوامل علی
					عوامل علی
				$0/828$	$0/551$
			$0/806$	$0/598$	$0/478$
		$0/823$	$0/536$	$0/474$	$0/418$
	$0/811$	$0/470$	$0/587$	$0/509$	$0/513$
$0/825$	$0/503$	$0/401$	$0/480$	$0/591$	$0/613$

نگاره (۱۲): بررسی فرضیه‌های تحقیق و تحلیل مسیر مدل

فرضیه	ضریب مسیر	آماره تی	سطح معناداری	وضعیت
شرایط علی بر مقوله اصلی تأثیر معناداری دارد.	$0/344$	$7/723$	$0/000$	تأیید
مقوله اصلی بر راهبردها تأثیر معناداری دارد.	$0/477$	$4/286$	$0/000$	تأیید
راهبردها بر پیامدها تأثیر معناداری دارد.	$0/551$	$15/190$	$0/000$	تأیید
شرایط مداخله‌گر بر راهبردها تأثیر معناداری دارد.	$0/595$	$2/795$	$0/000$	تأیید
شرایط زمینه‌ای بر راهبردها تأثیر معناداری دارد.	$0/308$	$5/440$	$0/000$	تأیید

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش به دنبال طراحی الگوی کیفیت اظهارنظر حسابداران دادگاهی بوده است. یافته‌های پژوهش در پنج مقوله شرایط علی (ویژگی‌های فنی حسابداری، ویژگی‌های تخصصی حسابداری، ویژگی‌های شخصیتی حسابداری از نظر شغل حسابداری و انگیزه فردی ورود به حرفه حسابداری دادگاهی)، مداخله‌گر (شرایط طرفین پرونده، عوامل محیطی و عوامل هویت حرفه‌ای)، راهبرد (افزایش استقلال حسابداران، تقویت نظارت، ارتقاء اخلاق حرفه‌ای، بهبود تعاملات و آموزش) و پیامدها (بروز عدالت اجتماعی، بهبود کیفیت گزارشگری، تقویت کنترل‌های مالی، بهبود رویه اجرایی فناورانه) و زمینه‌ای (روند حسابداری قابل‌اعتماد، بازرسی و تقلب، بعد سیاسی و بعد فرهنگی) به تفکیک مشخص شدند. یک مدل در ۵ مقوله، ۲۰ کد محوری بر اساس ۱۲۲ کد باز شناسایی شد. با استفاده از روش معادلات ساختاری نشان داده شد که روابط پیشنهادی در تحلیل کیفی

از نظر آماری نیز مورد تأیید است. بارهای عاملی بالای $0/3$ ، آماره‌های تی بالاتر از $1/96$ به دست آمدند. شاخص‌های برازش نیز تماماً در شرایط مناسب بودند و مدل الگوی رفتار منصفانه مدیران و تأثیر آن بر گزارشگری مالی از برازش لازم برخوردار است. این نتیجه بیانگر این است که مدل پیشنهادی قابلیت اجرایی از نظر کارشناسان و کارکنان را دارد. این مدل یکی از جامع‌ترین الگوهای کیفیت اظهارنظر حسابداران دادگاهی است. کیفیت اظهارنظر حسابداران دادگاهی موضوع اساسی برای اعتماد عمومی به سیستم دادگاهی و عدالت است. وقوع هر گونه ناکارآمدی یا خطا در اظهارنظر می‌تواند منجر به پیامدهای جدی اجتماعی و حقوقی شود. اولین نتیجه‌گیری این است که حسابداران دادگاهی نیاز به دقت و دانش عمیق در زمینه حسابداری و مبانی قانونی دارند. همچنین، آن‌ها باید دارای استانداردهای حرفه‌ای بسیار بالا باشند تا بتوانند به‌طور قاطع و دقیق نظر خود را ارائه دهند.

شود. در نهایت ایجاد کانال‌های ارتباطی موثر و مداوم بین حسابداران و قضات برای تبادل اطلاعات و نظرات در جهت بهبود فرآیندهای حقوقی و قضایی مثمرتر خواهد بود.

فهرست منابع

امینیان، ابوالفضل؛ تحریری، آرش. (۱۴۰۱). مدل کیفیت حسابداری دادگاهی در ایران بر اساس مدل‌سازی ساختاری تفسیری. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۴۳: ۲۷۴-۲۵۳.

برزگری خانقاه، جمال؛ مروتی شریف آبادی، علی؛ صحت، صفیه. (۱۳۹۶). کنکاشی در ویژگی‌های شخصیتی، مهارتی و اخلاقی حسابداران دادگاهی با استفاده از تکنیک تاپسیس. *حسابداری ارزشی و رفتاری*، ۲(۴): ۶۹-۹۵. خانکی، علی محمد؛ فرزین فر، علی اکبر؛ صفری گرایلی، مهدی؛ عربزاده، میثم. (۱۴۰۱). طراحی مدل حسابداری دادگاهی: تحلیل داده‌بنیاد و فرایند رتبه‌بندی تفسیری. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۲۹(۳): ۵۸۵-۵۴۶.

ذبیح‌الله نژاد، وحید. (۱۴۰۱). نقاط قوت و ضعف حسابداری دادگاهی: مفهومی بر توسعه اجتماعی-اقتصادی. چشم انداز حسابداری و مدیریت، ۷۲: ۱-۱۷.

مجبوری یزدی، هدی؛ خلیفه سلطانی، سید احمد؛ حجازی، رضوان. (۱۴۰۲). تدوین مدل کشف تقلب در حسابداری دادگاهی. *حسابداری دولتی*، ۹(۲): ۱-۲۰. نظری، افسانه. (۱۴۰۲). مروری بر ادبیات حسابداری دادگاهی و پیامدهای آن. *نشریه علمی رویکردهای پژوهشی نوین مدیریت و حسابداری*، ۷(۲۴): ۱۲۱۳-۱۲۲۹.

Abbad, H. M. A., Alrawashdeh, B., Dabaghia, M. N., & Darwazeh, R. N. (2021). The Challenges Of Application Of Forensic Accounting In Jordan. *Academy of Strategic Management Journal*, 20(2): 1-10.

Adesina, K. Erin, O. Ajetunmobi, O. Ilogho, S. Asiriwa, O. (2020). Does forensic audit influence fraud control? Evidence from Nigerian deposit money banks. *Banks and Bank Systems*, 15(2): 214-229.

Afriyie, S. O. Akomeah, M. O. Amoakohene, G. Ampimah, B. C., Ocloo, C. E., & Kyei, M. O. (2023). Forensic Accounting: A Novel Paradigm and Relevant Knowledge in Fraud Detection and Prevention. *International Journal of Public Administration*, 46(9): 615-624.

Akinbowale, O. E. Mashigo, P. Zerihun, M. F. (2023). The integration of forensic accounting and big data technology frameworks for internal fraud

در نتیجه، اگر حسابداران دادگاهی نتوانند اظهارنظرهای خود را با دقت و دانش لازم ارائه دهند، می‌تواند باور بسیاری از مردم به صحت و عدالت فرایند دادگاه را زیر سؤال ببرد. دومین نتیجه‌گیری این است که برای ارزیابی و نظارت بر کیفیت اظهارنظر حسابداران دادگاهی نیاز به مکانیسم‌هایی وجود دارد. این مکانیسم‌ها می‌توانند شامل بازبینی‌های مستقل، آموزش و پیشرفت حرفه‌ای، و استفاده از فناوری‌های نوین در حوزه حسابداری باشند.

در نهایت، اگر کیفیت اظهارنظر حسابداران دادگاهی به اندازه کافی بالا نباشد، این می‌تواند به توقف دادرسی یا اطلاع دادرسی در پرونده‌ها، اشتباهات در تصمیمات دادگاهی و حتی تضعیف اعتماد عمومی به قوه قضاییه منجر شود. بنابراین، توسعه و اجرای استانداردهای سختگیرانه و ارتقاء مکانیسم‌های نظارتی می‌تواند در بهبود کیفیت اظهارنظر حسابداران دادگاهی و بهبود عملکرد قوه قضاییه مؤثر باشد. بهبود کیفیت اظهارنظر حسابداران دادگاهی یکی از موارد بسیار مهم در حفظ شفافیت و اعتماد عمومی به سیستم قضایی و مالی کشور است. در این راستا، تعدادی از پیشنهادات برای بهبود کیفیت اظهارنظر حسابداران دادگاهی برای کارشناسان رسمی دادگستری عبارتند از: استفاده از فناوری‌های نوین مانند هوش مصنوعی، تحلیل داده‌ها و فناوری بلاک‌چین می‌تواند بهبود قابل توجهی در تشخیص تقلب و پیدا کردن نقصانات مالی در صورت‌ها و اسناد مالی داشته باشد. تقویت استانداردها و مقررات مربوط به حسابداران دادگاهی و ارتقاء شفافیت در فرآیند حسابداری و حسابرسی می‌تواند باعث افزایش اعتماد عمومی و بهبود کیفیت اظهارنظرهای حسابداران شود. آموزش و توسعه مهارت‌های حسابرسان (حسابداران دادگاهی) در زمینه تشخیص تقلب، تحلیل داده‌های پیچیده، و استفاده از فناوری‌های نوین می‌تواند کیفیت اظهارنظر حسابرسی را بهبود بخشد. توسعه روابط مؤثر بین حسابرسان و مراجع دادگاهی بهبود کیفیت اظهارنظر حسابرسی و افزایش توانایی تشخیص تقلب را تسهیل می‌کند. همچنین برای ارتقای کیفیت اظهارنظر حسابداران دادگاهی به ذینفعان، قضات و وکلا، می‌توان به پیشنهادات اجرایی زیر اشاره کرد: برگزاری دوره‌های آموزشی ویژه برای قضات و وکلا در زمینه اصول و روش‌های حسابرسی و حسابداری دادگاهی تا درک بهتری از گزارش‌ها و اظهارنظرهای حسابداران داشته باشند. همچنین تهیه و تدوین دستورالعمل‌های مشترک و استانداردهای کاربردی بین حسابداران دادگاهی و دستگاه قضایی برای افزایش شفافیت و کاهش تفسیرهای متناقض از اظهارنظرها مناسب است. برگزاری جلسات ارزیابی و بازخوردگیری پس از هر پرونده مهم برای بهبود کیفیت اظهارنظرها و رفع نقاط ضعف موجود پیشنهاد می‌شود.

- Ebaid, I. E. S. (2022). An exploration of accounting students' attitudes toward integrating forensic accounting in accounting education. *International Journal of Law and Management*, 64(4): 337-357.
- Firmanza, F. Abidin, R. Ruswanda, I. (2022). The Important Role of Forensic Accounting and Investigative Audit In Fraud Prevention And Disclosure. *Journal Pendidikan dan Konseling (JPDK)*, 4(4): 4600-4617.
- Hashem, F. (2021). The role of forensic accounting techniques in reducing cloud based accounting risks in the Jordanian five stars hotels. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, 18: 434-443.
- Hess, M. F. (2022). The Fyre Fraud: A Case Exploring the Dark Triad Personality. *Issues in Accounting Education*, 37(3): 125-140.
- Kaur, B. Sood, K. Grima, S. (2022). A systematic review on forensic accounting and its contribution towards fraud detection and prevention. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 31(1), 60-95.
- Khanki, A. Farzin Far, A. Safarigraili, M. Arabzadeh, M. (2022). Designing a Forensic Accounting Model: Data-driven Analysis and Interpretive Ranking Process. *Accounting and Auditing Reviews*, 29(3): 546-585.
- Khanki, A., Farzinfar, A., Safari Gerayli, M., & Arabzadeh, M. (2022). Designing a Forensic Accounting Model: Grounded Data Analysis and Interpretive Ranking Process. *Auditing and Accounting Reviews*, 29(3): 546-585. [In Persian]
- Kinanti, K. P. Amalia, F. A. Widyastuti, A. Wicaksono, A. P. N. (2024). Forensic Accounting, Preventing And Detecting Fraud: A Systematic Literature. *Journal of Accounting and Finance Management*, 4(6): 462-485.
- Liodorova, J. Fursova, V. (2018). Forensic accounting in the world: past and present. *Journal of Economics and Management Research*. 7.
- Majbouri Yazdi, H., Khalifeh Soltani, S., & Hejazi, R. (2023). Developing a Fraud Detection Model in Forensic Accounting. *Governmental Accounting*, 9(2): 1-20. [In Persian]
- Mittal, P. Kaur, A. Gupta, P. K. (2021). The mediating role of big data to influence practitioners to use forensic accounting for fraud detection. *European Journal of Business Science and Technology*, 7(1): 47-58.
- Nazari, A. (2023). A Review of Forensic Accounting Literature and Its Implications. *Journal of New Research Approaches in Management and Accounting*, 7(24), 1213-1229. [In Persian]
- Soneji, P. T. (2022). The Fraud theories: Triangle, Diamond, Pentagon. *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation*, 18(1): 49-60.
- Umenzekwe1, P. C. Enyeazu, F. C. Okonewa, O. Uchebgu, C. U. (2023). Quality Evaluation of mitigation in the banking industry. *Cogent Business and Management*, 10(1): 2163560.
- Al Shbeil, S. Alshurafat, H. Taha, N. Al Shbail, M.O. (2023). What Do We Know About Forensic Accounting? A Literature Review. In: *Musleh Al-Sartawi, A.M.A., Razzaque, A., Kamal, M.M. (eds) From the Internet of Things to the Internet of Ideas: The Role of Artificial Intelligence. EAMMIS 2022. Lecture Notes in Networks and Systems*, 557.
- Al Shehab, N.A. (2022). Under the COVID Pandemic: Is it the springtime for Forensic Accounting Field to Blossom? In: *Alareeni, B., Hamdan, A. (eds) Artificial Intelligence and COVID Effect on Accounting. Accounting, Finance, Sustainability, Governance & Fraud: Theory and Application. Springer, Singapore*.
- Alshurafat, H. Al Shbail, M.O. Mansour, E. (2021), Strengths and weaknesses of forensic accounting: an implication on the socio-economic development. *Journal of Business and Socio-economic Development*, 1(2): 135-148.
- Aminian, A., & Tahriri, A. (2022). The Quality Model of Forensic Accounting in Iran Based on Interpretive Structural Modeling. *Knowledge of Accounting and Auditing Management*, 43: 253-274. [In Persian]
- Badua, F. A. (2022). Poirot, Pacioli, and Pedagogy: Using Accounting History to Build an Introductory Forensic Accounting Course. *Accounting Historians Journal*, 49(2): 1-5.
- Barzegar Khanqah, J., Morovati Sharif Abadi, A., & Sehat, S. (2017). An Inquiry into the Personality, Skill, and Ethical Characteristics of Forensic Accountants Using the TOPSIS Technique. *Value and Behavioral Accounting*, 2(4): 69-95. [In Persian]
- Borzagari, Khanegahi, J. Morooti Sharifabadi, A. Sahat, S. (2017). Investigation into the Personality, Skills, and Ethical Characteristics of Forensic Accountants Using the TOPSIS Technique. *Value and Behavioral Accounting*, 2(4): 69-95.
- Burzinji, Z. Yusoff, W. S. Rosbi, M. Salleh, M. F. M. Abdullah, A. H. (2022). The effect of forensic accounting on fraud prevention, the moderating role internal control effectiveness. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, 10(1): 213-230.
- Capraş, I.L. Achim, M.V. (2023). An Overview of Forensic Accounting and Its Effectiveness in the Detection and Prevention of Fraud. In: *Achim, M.V. (eds) Economic and Financial Crime, Sustainability and Good Governance. Contributions to Finance and Accounting. Springer, Cham*.
- Desi, A. Akintoye, R. I. Aguguo, T. A. (2023). Forensic Accounting, a Veritable Financial Tool for Qualitative Financial Reporting Systems in the 21st Century. *International Journal of Professional Business Review*, 8(6), 2342.

- Forensic Accounting Roles and Relevance in Fraud Detection: Students' Perception. *Journal of Global Accounting*, 9(2), 254
- Zabihollahnejad, V. (2022). Strengths and Weaknesses of Forensic Accounting: A Conceptual Approach to Socio-Economic Development. *Accounting and Management Perspective*, 72: 1-17. [In Persian]

Accounting Knowledge & Management Auditing

Vol. 15/ No. 58/ Summer 2025

Identifying and evaluating the model of the quality of court accountants' comments

Ali Akbar Vahedi

Ph.D. Student of Accounting, Department of Accounting, Faculty of Management and Accounting, Islamic Azad University, Qazvin, Iran,

ali.vahedi1@gmail.com

Farzin Rezaei

Associate Professor, Department of Accounting, Faculty of Management and Accounting, Islamic Azad University, Qazvin, Iran,

farzin.rezaei@qiau.ac.ir

Gholamreza Kordestani

Professor, Department of Accounting, Faculty of Social Science, Imam Khomeini International University (IKIU), Qazvin, Iran,

kordestani@soc.ikiu.ac.ir

Abstract

Purpose: The purpose of the current research is to identify and evaluate the quality pattern of court accountants' comments.

Method: The purpose of the study is an applied-developmental study. Based on targeted sampling, 22 judges and lawyers, professional experts and accounting professors related to the court were interviewed, and in the quantitative part, all court accountants, whose number is unlimited and according to Cochran's formula, 384 people were identified. The qualitative method of foundation data analysis was used in ATLAS TI software and structural equation modeling method in SMARTPLS software was used for validation.

Findings: A model was identified in 5 categories, 20 core codes based on 122 open codes. Research findings in five categories of causal conditions (technical characteristics of accounting, specialized characteristics of accountants, personality characteristics of accountants in terms of accounting job and individual motivation to enter the forensic accounting profession), interventionist, strategy (increasing independence of accountants, strengthening supervision, promoting professional ethics, improving interactions and education) and consequences and context were determined separately.

Conclusion: The development and implementation of strict standards and the improvement of supervisory mechanisms can be effective in improving the quality of court accountants' comments and improving the performance of the judiciary.

Knowledge enhancement: Improving the quality of court audit opinion is one of the most important things in maintaining transparency and public trust in the judicial and financial system of the country

Keywords: court accounting, opinion quality, court decisions